

Рецензія на монографію О. В. Токарчук «Розвиток державно-правових учень представниками української еміграції (1920–1930-і рр.)»¹

Монографія Ольги Володимирівни Токарчук присвячена осмисленню історично-правового та теоретично-правового наукового спадку представників української еміграції у 20–30-ті рр. XX ст., що не втрачає актуальності й у сьогоденні України, яка так само, як і сто років потому перебуває у процесі утвердження (а то й збереження) своєї державності та пошуків дієвих і ефективних шляхів правового реформування. І саме в цьому контексті в монографії розкрита специфіка наукових теорій і концепцій вчених-емігрантів щодо: політичних і юридичних аспектів відновлення та моделей розвитку української державності та визначення її місця в системі міжнародних відносин, інституту судової влади як механізму захисту й реалізації прав громадян, розвитку національної правової культури в умовах зміни політико-правового устрою держави, ролі релігійного чинника в державотворчих процесах тощо.

Дослідження О. В. Токарчук є складовою частиною наукових досліджень, пріоритетність яких визначається загальнодержавними та відомчими програмними документами. Зокрема, дослідження має безпосереднє відношення до Указу Президента України від 22 січня 2016 р. № 17/2016 «Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917–1921 років» і націлює на використання вітчизняного та зарубіжного досвіду в процесі українського державо- і правотворення.

Потрібно визнати належним методологічний підхід щодо дослідження окреслених проблем. Він свідчить про достатній рівень володіння автором сучасними методами наукового пізнання. Робота складається із вступу, чотирьох розділів, п'ятнадцяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Структура монографії виглядає досить обґрунтованою. Її перший розділ присвячений науковій розробці проблеми розвитку державно-правової думки української міжвоєнної еміграції та джерельній базі дослідження. Автором розкриваються юридичні, історичні, політичні засади громадсько-політичної і культурницької діяльності української міжвоєнної еміграції. З'ясовано значення для сучасної юридичної науки вивчення окремих галузей права в наукових закладах Європи, зокрема Чехословаччини. У другому розділі висвітлені державницькі концепції української еміграції національно-демократичного та консервативного напрямів. Досліджено революційні та юридичні основи відновлення української державності в історико-правовій літературі вчених діаспори 20–30-х рр. XX ст., принципи функціонування правової держави у поглядах українських мислителів. Третій розділ спрямований на означення теоретико-правових моделей національно-державної організації, їхнього відображення в науковій спадщині української діаспори міжвоєнного періоду. У четвертому розділі розглянуті проблеми судової влади в українській правовій думці міжвоєнного періоду. Заслужують на увагу положення про усвідомлення ученими-правниками в еміграції потреби у «побудові міжнародних блоків держав на засадах свободи,

¹ Токарчук О. В. Розвиток державно-правових учень представниками української еміграції (1920–1930-і рр.) : монографія. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. 477 с.

на абсолютній можливості вільного економічного, культурного розвитку їх, співпраці на принципах рівності, готовності та змоги захистити свої інтереси й кордони».

Обрана структура монографії дала змогу автору послідовно і системно проаналізувати широкий спектр питань, які стосуються проблематики, що досліджувалась. Авторка виклала матеріал логічно, з дотриманням відповідного співвідношення загальних та конкретних питань, сформулювала необхідні наукові дефініції.

У монографії на належному науково-методологічному рівні із залученням великого масиву джерельного матеріалу відображені основні теоретичні конструкції, поняття, категорії та напрями становлення і розвитку державно-правових учень представниками української еміграції міжвоєнного періоду (С. Дністрянським, В. Старосольським, О. Ейхельманом, О. Бочковським, С. Шелухіним, А. Яковлівим, Р. Лашенком, В. Липинським, С. Томашівським, В. Кучабським та ін.). О. В. Токарчук ознайомлює читача з ідеями, концепціями і політичними доктринами державних, політичних, громадських діячів, учених-юристів, які виборювали українську державність і зробили вагомий внесок у розвиток юридичної освіти та науки. Підсилює актуальність і значимість рецензованої монографії розкриття сутності ключових проблем організації викладання і вивчення окремих галузей права в наукових установах Європи та визначення їхньої цінності для сучасної юридичної науки. У цьому контексті слушними є думки дослідниці про те, що «вимушена ситуація, в яку потрапили вчені-правники, вивела їх на такий теоретично-практичний рівень підготовки юридичних кадрів, до якого сьогодні лише наближаємося. Цей етап молодь розглядала як тимчасовий і навіть не уявляла собі, що вона залишиться на Заході назавжди; готувалися до того, щоб «повернутися додому не з порожніми руками». Підготовка української молоді у вишах Чехословаччини наскрізь була просякнута не лише європейськими світоглядними та методологічними підходами, а й зберігала прогресивні національно-державницькі традиції».

Відтак монографія О. В. Токарчук «Розвиток державно-правових учень представниками української еміграції (1920–1930-і рр.)» зазначається актуальністю, новизною, оригінальністю та стане в нагоді не лише професійним юристам (теоретикам і практикакам), державним службовцям, викладачам і студентам, а й усім, хто цікавиться історією держави і права України.

**Завідувач кафедри
міжнародного права та порівняльного правознавства
Національного університету біоресурсів і
природокористування України,
доктор юридичних наук, професор**

В. В. Ладиченко

